

Мережко Ю.В.,

доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва
Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка

Інноваційна діяльність як складова професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва

У статті розкрито сутність понять «інновація», «інноваційна діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва»; розглянуто зміст інноваційної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва як складової його професійної підготовки. Запропоновано інноваційні методи, прийоми, форми роботи з учнями середнього та старшого шкільного віку, спрямовані на використання комп'ютерних технологій на уроках музичного мистецтва. Окреслено перспективи подальших пошуків у руслі даної проблематики, які будуть стосуватися інших цікавих інноваційних методичних знахідок. Знання розглянутих методів та прийомів роботи ефективним чином вплине на розкриття творчого потенціалу кожного школяра середньої ланки освіти.

Ключові слова: інноваційна діяльність; інновація; професійна підготовка; інноваційні методи, прийоми та форми навчання; комп'ютерні технології; учні; майбутній вчитель музичного мистецтва.

Мережко Ю.В.

Инновационная деятельность как составляющая профессиональной подготовки будущего учителя музыкального искусства

В статье раскрыта сущность понятий «инновация», «инновационная деятельность будущего учителя музыкального искусства»; рассмотрено содержание инновационной деятельности будущего учителя музыкального искусства как составляющей его профессиональной подготовки. Предложены инновационные методы, приемы, формы работы с учащимися среднего и старшего школьного возраста, направленные на использование компьютерных технологий на уроках музыкального искусства. Очерчены перспективы дальнейших поисков в русле данной проблематики, которые будут касаться других интересных инновационных методических находок. Знание рассмотренных методов и приемов работы эффективным образом повлияет на раскрытие творческого потенциала каждого школьника среднего звена образования.

Ключевые слова: инновационная деятельность; инновация; профессиональная подготовка; инновационные методы, приемы и формы обучения; компьютерные технологии; учащиеся; будущий учитель музыкального искусства.

Merezhko Yu.V.

Innovative Activity as Component of Future Music Teacher's Professional Training

The article defines the essence of the concepts of "innovation" and "innovative activity of future music teacher". The author analyzes the content of future music teacher's innovative activities as a component of his professional trainings; establishes the original innovative teaching methods, techniques and forms of using computer technologies during music lessons at secondary and high school.

The article highlights the following methods: method of music composing in styles of the rehearsed pieces with the help of music editor; performance of informative, research-based and creative projects by using computer technologies; elementary playing skills on electronic musical instrument (keyboard, music editor). The last method is realized in two ways: 1) listening of vocal pieces in music editor and then rewriting them, and 2) interpretation of own musical composition text. The current methods and techniques might have the positive influence on the development of students' creativity.

The author of the paper proposes the following teaching forms in creative activity with the youth: performance of individual, paired and collective (group) assignments; the use of electronic forms of teaching materials in different formats (picture, video, audio, animation etc.); making the self-educative presentations (integration of several files into web-pages) about the composer's oeuvre and many others.

The above-mentioned methodological proposals are referred to combine the emotional, aesthetic and intelligent components in education. They might develop the creative individuality of pupils and become useful for future music teachers during their professional activities at school. The article outlines the perspective of further researches in findings of innovative educational methodological support in the field of music art education.

Key words: *innovative activity, innovation, professional training, innovative teaching methods, techniques and forms of teaching, computer technology, students, future music teacher.*

Постановка проблеми. Розвиток музичної та мистецької освіти в Україні визначається у загальному контексті європейської інтеграції орієнтацією на фундаментальні цінності та новітні технологічні процеси людства. У зв'язку з цим актуальною проблемою сьогодення є модернізація сучасної освітньої системи, оновлення змісту й організаційних форм навчання та виховання, що є найважливішим чинником інтеграції інноваційних технологій, спрямованих на підвищення результативності навчання. У цьому контексті реформування вищої освіти в Україні пов'язане з підвищенням якості підготовки майбутніх фахівців та змінами в системі оцінювання студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна вища школа має значні здобутки у галузі професійної підготовки майбутніх вчителів до діяльності у сфері музичного мистецтва, зокрема в процесі музично-виконавської діяльності (О. Рудницька, О. Олексюк, Г. Падалка, І. Зязюн, О. Ростовський, О. Щолокова, Л. Коваль, В. Черкасов, О. Семашко, Н. Миропольська та інші), але разом з цим нинішні фахівці недостатньо обізнані в інноваційних методиках навчання учнів різних вікових категорій.

Інноваційна діяльність сучасного викладача — важлива складова освітнього процесу. До розгляду цієї наукової дефініції звертається багато сучасних науковців, зокрема Т. Бодрова, О. Бордюк, К. Завалко, Т. Носаченко, О. Олексюк, Т. Турчин, І. Ходоровська та інші.

Інновації в освіті є природною та необхідною умовою її розвитку відповідно до постійно змінюваних потреб людини та суспільства. Сприяючи збереженню неминущих цінностей, інновації водночас несуть в собі відмову від всього застарілого та віджилого, закладають основи соціальних перетворень.

Науковці розглядають різні підходи щодо визначення сутності інноваційної педагогічної діяльності та її структури. Деякі з них вважають інноваціями тільки те, що вносить радикальні зміни у певну систему, інші — навіть незначні нововведення [1, 41].

Мета статті — розкрити сутність інноваційних методів, прийомів, форм роботи зі школярами у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Завдання статті: визначити сутність інноваційної діяльності майбутнього вчителя музичного

мистецтва як складової його професійної підготовки; запропонувати інноваційні методи та прийоми, форми роботи зі школярами, які відповідають сучасним підходам до організації уроків музичного мистецтва в загальноосвітній школі.

Виклад основного матеріалу. У педагогіці інноваційна діяльність розглядається як цілеспрямована педагогічна діяльність, заснована на осмисленні власного педагогічного досвіду за допомогою порівняння і вивчення навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, впровадження нової педагогічної практики; це творчий процес планування і реалізації педагогічних нововведень, спрямованих на підвищення якості освіти [2]. Це соціально-педагогічний феномен, що відображає творчий потенціал кожного педагога. Інноваційна діяльність і її процес багато в чому залежать від інноваційного потенціалу педагога.

Під готовністю педагога до інноваційної діяльності прийнято розуміти сформованість необхідних для цієї діяльності особистісних (велика працездатність, вміння витримувати дію сильних подразників, високий емоційний статус, готовність до творчості) і спеціальних якостей (знання нових технологій, володіння новими методами навчання, вміння розробляти проекти, аналізувати і виявляти причини недоліків).

Інноваційна діяльність викладачів має свою специфіку. Вона передбачає наявність певного ступеня свободи дій у відповідних суб'єктів. У силу новаторської специфіки пошукової роботи вона здійснюється дуже часто на дотик, за межами існуючого досвіду і лише частково може регулюватися та контролюватися діючими інститутами. Тому суспільство змушене довіряти досліднику, новатору, вважаючи, що в процесі вільного пошуку істини, нових рішень і способів реалізації поставлених перед суспільством завдань він не вчинить дій, здатних в подальшому завдати шкоди інтересам товариства. Отже, свобода творчості повинна сполучатися з високою особистою відповідальністю суб'єкта інноваційного пошуку.

Необхідною умовою успішної реалізації інноваційної діяльності педагога є вміння приймати інноваційні рішення, йти на певний ризик, успішно вирішувати конфліктні ситуації, що виникають при реалізації нововведення, знімати інноваційні бар'єри.

Сучасний учитель музичного мистецтва має бути одночасно і викладачем, і вихователем, і організатором педагогічного процесу, а також консультантом для батьків. У процесі музичного навчання учитель має сформувати у школяра прагнення бути неповторною особистістю в музичному мистецтві, допомогти відшукати оригінальне, самобутнє розв'язання музично-творчих завдань, вільно реалізувати свої творчі можливості задля себе і оточення за наявності віри у самого себе [5, 172].

Чимало наукових дискусій серед професорсько-викладацького складу та фахівців викликає інформатизація освіти. Так, О.М. Бордюк вважає, що впровадження інноваційних технологій — це процес пошуку, який тісно пов'язаний з розвитком нетрадиційних форм, методів і засобів навчання, заснованих на перевагах інфокомунікативних технологій. Він відрізняється багатогранністю теоретичних поглядів і досвіду впровадження педагогічних інновацій.

Значущість інновацій важко переоцінити, оскільки сучасні педагогічні дослідження та практика вітчизняної педагогічної освіти свідчать про зростаючий інтерес до використання комп'ютерних технологій в мистецькій освіті. Варто зазначити, що комп'ютер та комп'ютерні музичні програми можуть застосовуватись як допоміжні технічні засоби для майбутніх митців у професійній діяльності та у процесі навчання школярів [1, 42–43].

На думку Н.В. Краснокутської, інновація — це кінцевий метод, принцип, новий порядок, винахід, новий продукт, процес, якісно відмінний від попереднього аналога, що є результатом інтелектуальної діяльності, закінчених наукових досліджень та розробок [3].

На уроках музичного мистецтва доречно пропонувати учням *прийом оволодіння елементарними навичками роботи з музичним (нотним) редактором*. Під час роботи з музичним редактором школярі вчать як колективно, так і самостійно нотами записувати та створювати власні вокальні (одноголосні) композиції.

Також можна скористатися *методом залучення до створення музики у стилі розучуваних творів за допомогою комп'ютерного нотного редактора та прийомом прослуховування вокального зразка у нотному редакторі та написання власного музичного прикладу*. Суть зазначених методу та прийому полягає у прослуховуванні на занятті одного з вокальних творів, наприклад, кінця XIX — початку XX ст., відтвореного у комп'ютерному нотному редакторі, та створенні учнями самостійних власних музичних композицій.

Ми пропонуємо учням дібрати літературний текст або вірш, створити власну мелодію на ці слова та відтворити її у нотному редакторі.

Створення колективної пісні на уроці є прикладом вирішення цього завдання. Вчитель пояснює та показує, як завдяки музичному редактору на комп'ютері створюються вокальні твори. Учні за допомогою вчителя намагаються гуртом створити вокальну композицію. Цей креативний метод зацікавить своєю новизною багатьох учнів середнього та старшого шкільного віку і може бути сприйнятий дуже позитивно.

Нотний редактор *Finale Printmusic 2008* є помічником у вирішенні окреслених завдань. Він призначений для широкого кола користувачів (учнів, студентів і викладачів музичних навчальних закладів) і дає змогу без зусиль створювати, прослуховувати і друкувати ноти з поліграфічною якістю. Введення нот на ньому здійснюється за допомогою миші, комп'ютерної клавіатури або midi-клавіатури.

На нашу думку, у процесі інноваційної діяльності вчителя музичного мистецтва на уроках не треба нехтувати таким методом творчої діяльності, як *прищеплення учням елементарних навичок музикування на електронному інструменті* (синтезаторі, нотному редакторі). Учні із задоволенням та зацікавленням користуватимуться і таким творчо-виконавським прийомом, як *виконавська інтерпретація літературного твору*. Враховуючи специфічні ознаки української пісні, її засоби музичної виразності, учні намагатимуться в індивідуальному порядку власноруч інтерпретувати наданий текст українського поета. Ми пропонували учням вірші І. Франка, Лесі Українки, Т. Шевченка. Учні середнього та старшого шкільного віку можуть самостійно робити спроби музично «забарвити» літературний текст. Для цього вони або шукають музичний твір та виконують його на даний текст, або створюють та виконують власні мелодії на класичному чи електронному інструменті.

Розширити обізнаність учнів з вокальною та інструментальною музикою на уроках музичного мистецтва допоможе *метод використання комп'ютерних проектів інформаційного, дослідницького, творчого спрямування*. Ми пропонуємо такі різновиди комп'ютерних проектів: інформаційні — жива музична газета, музичний довідник, віртуальна екскурсія у світ вокальної або інструментальної музики; дослідницькі — власне відкриття, дослідження творчої спадщини композитора, знаходження цікавих вокальних творів, обґрунтування їх значущості для слухачів; наукова доповідь або стаття; творчі — жива газета, тематичні вокальні вечори для школярів тощо.

Особливу увагу потрібно приділяти застосуванню різних *творчих форм роботи зі школярами*, як-от: колективні фронтальні завдання, групові завдання, індивідуальні або парні форми роботи, використання як у фронтальній, так і в груповій

роботі електронних матеріалів, використання окремих типів файлів (зображення, відео, аудіо, анімації), створення учнями власних уроків-презентацій (інтеграція різних об'єктів в один формат — web-сторінки) про творчий доробок композиторів тощо.

Висновки. Вищезазначені методи, прийоми, форми роботи, спрямовані на поєднання емоційного, естетичного та раціонального у навчанні, не тільки ефективно розвинуть творчу індивідуальність будь-якого учня, але й сприятимуть «озброєнню» майбутнього вчителя музичного

мистецтва новітніми технологіями у музично-освітній індустрії.

Використовуючи розглянуті методи та форми роботи на уроках музичного мистецтва, учитель не лише зробить навчання цікавим, але й сформує у своїх учнів необхідні для життя у сучасному світі якості особистості — мобільність, винахідливість та креативність.

Подальше дослідження означеної проблеми передбачає пошук інших форм, методів, прийомів інноваційної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

ДЖЕРЕЛА

1. Бордюк О.М. Сутність інновацій та інноваційних процесів у мистецькій освіті / О.М. Бордюк // Науковий часопис: Гуманістичні орієнтири мистецької освіти (27–29 квіт. 2011 р.) : зб. матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. — К. : НПУ, 2011. — С. 41–45.
2. Корнилова Т.И. Инновационная деятельность педагога в современных условиях [Электронный ресурс] / Т.И. Корнилова. — Томск : Томский государственный педагогический колледж, 2012. — Формат файлов: PNG-8 / Portable Network Graphics. — С. 1. — Режим доступа : <http://www.informio.ru/publications/id384/Innovacionnaja-dejatelnost-pedagoga-v-sovremennyh-uslovijah>. — Название с экрана.
3. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия / А.И. Пригожин. — М. : Политиздат, 1989. — 271 с. — (Социальные проблемы инноватики).
4. Олексюк О.М. Прологомен про інноваційний простір мистецької освіти в класичному університеті / О.М. Олексюк // *Ars musicae: музично-освітологічний дискурс* : зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка ; редкол. : О.М. Олексюк (голов. ред.), Л.Л. Хоружа (заст. голов. ред.), І. Кевішас та ін. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. — № 1. — С. 5–8.
5. Турчин Т.М. Інновації в сучасній початковій загальній музичній освіті / Т.М. Турчин // Науковий часопис / [за ред. О.П. Щолокової]. — К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. — Вип. 16 (21). — Ч. 2. — С. 171–175.